

Negentiende Internationale Taalkunde-Olympiade

Castletown (Eiland Man), 25–29 juli 2022

Opgaven van de individuele wedstrijd

Regels voor het opschrijven van antwoorden

Schrijf de opgaven niet over. Schrijf de oplossing van elke opgave op een apart vel (of vellen) papier. Zet op elk vel het nummer van de opgave en je achternaam. Dit om ervoor te zorgen dat je werk niet kwijtraakt of aan de verkeerde persoon wordt toegeschreven.

Tenzij anders vermeld, dien je alle patronen of regels die je in de gegevens hebt geïdentificeerd te beschrijven. Anders zal je oplossing geen volledige score krijgen.

Opgave Nr 1 (20 punten). Gegeven zijn enkele vormen van het Oebychs werkwoord voor ‘geven’ met daarnaast hun vertalingen in het Nederlands:

1.	wəš'tʷən	—	<i>wij geven jou aan hem</i>
2.	sawtʷən	—	<i>jij geeft mij aan hen</i>
3.	awəstʷən	—	<i>ik geef hen aan jou</i>
4.	wəsənətʷən	—	<i>zij geven jou aan mij</i>
5.	šʷəstʷən	—	<i>ik geef jullie aan hem</i>
6.	š'antʷən	—	<i>hij geeft ons aan hen</i>
7.	awəš'tʷən	—	<i>wij geven hem aan jou</i>
8.	səšʷəntʷən	—	<i>hij geeft mij aan jullie</i>
9.	ašʷəstʷən	—	<i>ik geef hem aan jullie</i>

(a) De laatste van de negen bovenstaande vormen kan je op twee manieren vertalen naar het Nederlands. Wat is de andere vertaling?

(b) Vertaal naar het Nederlands:

10. **aš'əntʷən**
11. **səšʷtʷən**
12. **š'əwənətʷən**

(c) Vertaal naar het Oebychs:

13. *zij geven jullie aan mij*
14. *jullie geven hem aan mij*
15. *jij geeft ons aan hem*
16. *wij geven jou aan hen*
17. *hij geeft hen aan ons*

△ Het Oebychs behoort tot de Abchazo-Adygeïsche taalfamilie. Tot 1864 spraken tienduizenden mensen de taal waar nu de Russische stad Sotsji ligt. In het jaar 1992 overleed Tevfik Eseng in Turkije, die gold als laatste vloeiende moedertaalspreker van het Oebychs.

ə is een klinker; š', šʷ, tʷ zijn medeklinkers.

—Pjotr Arkadiev

Opgave Nr 2 (20 punten). Gegeven zijn enkele woorden in het Alabama met daarnaast hun vertalingen in het Nederlands op willekeurige volgorde:

1. achánnàaka	8. atanayli	15. kawałłi	22. łómbafka
2. achanni	9. atánnayka	16. łiilka	23. łombi
3. ahamatli	10. atanni	17. łiipka	24. łoomka
4. ahámmatka	11. bàalka	18. łilaffi	25. sibapli
5. apòotka	12. balàali	19. łipli	26. simbi
6. apotòoli	13. balli	20. łippiika	
7. apóttòoka	14. incháffaaka	21. łobaffi	

A. <i>hij breekt het in tweeën</i>	N. <i>hij leunt ze ergens tegenaan</i>
B. <i>hij legt ze neer</i>	O. <i>hij maakt gaten</i>
C. <i>hij pakt ze in</i>	P. <i>hij maakt een gat</i>
D. <i>hij zet het ergens naast</i>	Q. <i>het is omgedraaid</i>
E. <i>hij draait ze om</i>	R. <i>hij verspreidt het, hij verspreidt ze</i>
F. <i>het is op verschillende plekken gescheurd, ze zijn gescheurd</i>	S. <i>ze zijn ergens naast</i>
G. <i>het leunt ergens tegenaan</i>	T. <i>hij scheurt het in tweeën</i>
H. <i>ze zijn omgedraaid</i>	U. <i>hij heeft er een</i>
I. <i>het is ergens naast</i>	V. <i>hij legt het neer</i>
J. <i>het heeft gaten, ze hebben gaten</i>	W. <i>het heeft een gat</i>
K. <i>het is ingepakt</i>	X. <i>hij pelt de schors eraf</i>
L. <i>ze liggen</i>	Y. <i>hij pelt er een stuk af</i>
M. <i>het is verspreid, ze zijn verspreid</i>	Z. <i>hij pakt het in</i>

(a) Bepaal wat bij elkaar hoort.

(b) Vertaal naar het Nederlands:

- 27. **bállàaka**
- 28. **inchafàali**
- 29. **kawwi**

Een van deze woorden heeft twee mogelijke vertalingen. Geef ze allebei.

(c) Vertaal naar het Alabama:

- 30. *hij scheurt het op verschillende plekken*
- 31. *het is in tweeën gescheurd*
- 32. *hij draait het om*
- 33. *hij leunt het ergens tegenaan*

(d) Een van de Alabama-woorden uit het antwoord op (c) kan je ook op andere manieren naar het Nederlands vertalen. Welk woord en hoe?

△ Het Alabama behoort tot de Muskogi-taalfamilie. Het wordt door ongeveer 360 mensen gesproken in het Alabama-Coushatta reservaat in de Amerikaanse staat Texas.

ch \approx *tsj* in *tsjeh*. **ł** is een stemloze *l*. Een verdubbelde letter geeft lengte aan. Het teken ´ geeft een hoge toon aan. Het teken ` geeft een dalende toon aan. —Ivan Derzhanski

Opgave Nr 3 (20 punten). Gegeven zijn enkele zinnen in het N|uuki met daarnaast hun vertalingen in het Nederlands:

1. †oo ŋ i ŋ	— Ziet de man me?
2. g a !aukea ŋ ŋ ŋ	— Ben je bang voor me?
3. cuu xae a †ʔii ŋ a	— Aan wie denk je?
4. u ãu ke u qhõŋo	— Jullie broer danst niet.
5. janasa xae †qheeke	— Zingt de díéf? (≡ Is de dief degene die zingt?)
6. ŋ ŋ si s̄isen ŋ haeke	— Zal ik morgen werken?
7. †hun ke !aukea ŋ g i	— De hond is bang voor ons.
8. na u †ʔii ŋ g a xan̄ki	— Ik denk niet aan je moeder.
9. g i an̄ki si qhõŋo ŋ g!ari	— Zal onze vader in Upington dansen?
10. kija xae †oo s̄isen ŋ a	— Waar werkt de man?
11. g a ŋ i a ŋ ŋ	— Zie je je huis?
12. ŋ ŋ xae a !ʔai	— Roep je míj? (≡ Ben ik degene die je roept?)
13. u kee eeki †ʔii ŋ a	— De vrouw denkt aan júllie. (≡ Jullie zijn degenen aan wie de vrouw denkt.)
14. a xan̄ki ke kacuuʔi ŋ g a ts'aaʔa ŋ	— Je moeder vraagt of je me mag.
15. kama ja xae ŋ si ŋ i u ŋ a	— Wanneer zal ik jullie zien?
16. ŋ !uu ke kacuuʔi ŋ ŋ ŋ si †qheeke ŋ !haeke	— Mijn grootvader vraagt of ik morgen zal zingen.

(a) Vertaal naar het Nederlands:

(b) Vertaal naar het N|uuki:

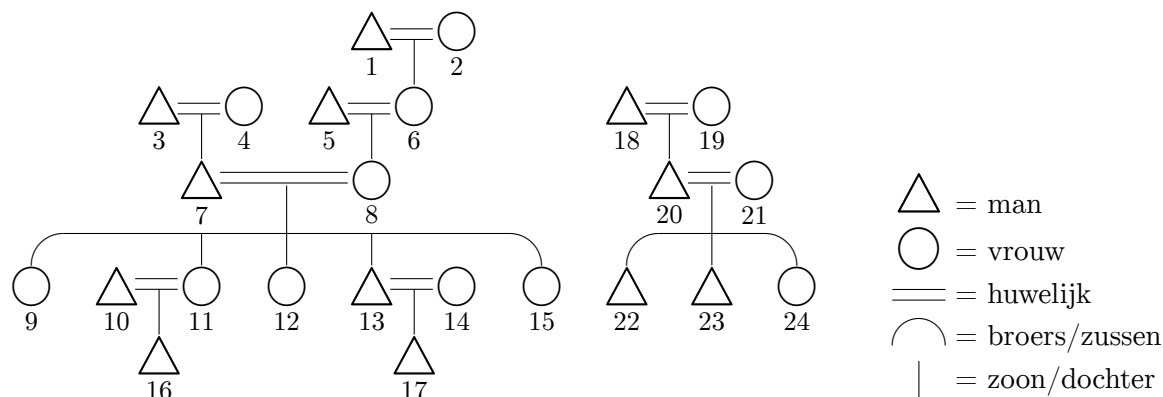
17. na kacuuʔi ŋ g u xae ŋ !uu !ʔai	23. Onze moeder zal je broer niet roepen.
18. na u si s̄isen ŋ g!ari	24. Mijn hond is bang voor jóú.
19. eeki ke !aukea ŋ ŋ ŋ †hun	25. Waar zullen jullie zingen?
20. ŋ kee si !ʔai a	26. Ik vraag of je denkt aan onze gróótvader.
21. cuu xae u ŋ i	27. Wie zal morgen dansen?
22. cuu xae ts'aaʔa ŋ	28. Zien jullie ons?

△ Het N|uuki (of N||ng) behoort tot de Tuu-taalfamilie. Het wordt in en rond Upington (g!ari) in de provincie Noord-Kaap van Zuid-Afrika gesproken. Sinds 2021 is er nog maar één moedertaalspreker over.

ã, ïi en õŋo zijn klinkers. j, ŋ, ts' en ʔ zijn medeklinkers. |, !, ||, † en de lettergroepen g|, g!, ŋ|, ŋ||, !h, ||h, †h, |qh, †qh, !ʔ en †ʔ duiden klikklanken aan (daaronder duiden ŋ| en ŋ|| nasale klikken aan).

—Eimear McKnight, Samuel Ahmed

Opgave Nr 4 (20 punten). Gegeven zijn de stambomen van twee families van Arabana-sprekers. In deze stambomen zijn broers en zussen van links naar rechts van oudst naar jongst gerangschikt:

In de volgende zinnen omschrijven 22 van deze mensen wat hun relatie is tot bepaalde familieleden:

<p>A: “D anthunha wardu.
F anthunha(i).”</p> <p>B: “C anthunha nhuthi.
D anthunha apityi.
E anthunha nhuthi.
G anthunha lhuka.”</p> <p>C: “B anthunha kupaka.
D anthunha apityi.
E anthunha kupaka.
G anthunha lhuka.”</p> <p>D: “A anthunha lhuka.
B anthunha piyaka.
E anthunha(ii).
G anthunha nhupa.”</p> <p>E: “B anthunha kupaka.
C anthunha nhuthi.
G anthunha lhuka.”</p> <p>F: “A anthunha nhupa.”</p> <p>G: “C anthunha wardu.
E anthunha wardu.”</p> | <p>H: “N anthunha piyaka.
O anthunha(iii).
W anthunha(iv).”</p> <p>I: “V anthunha piyaka.”</p> <p>J: “H anthunha apityi.
L anthunha(v).”</p> <p>K: “P anthunha(vi).”</p> <p>L: “K anthunha piyaka.
U anthunha kaku.
V anthunha kadnhini.
W anthunha kadnhini.”</p> <p>M: “K anthunha wardu.
L anthunha nhupa.”</p> <p>O: “H anthunha wardu.
T anthunha amanyi.
W anthunha nhupa.”</p> <p>P: “H anthunha nhupa.
I anthunha(vii).
V anthunha lhuka.”</p> <p>R: “H anthunha thanti.”</p> | <p>S: “J anthunha thanti.
L anthunha thanti.
V anthunha nhupa.”</p> <p>T: “J anthunha kaku.
L anthunha nhuthi.
N anthunha kaku.
S anthunha thanti.”</p> <p>U: “J anthunha kupaka.
R anthunha(viii).
V anthunha kadnhini.”</p> <p>V: “N anthunha kadnhini.
P anthunha wardu.
Q anthunha(ix).
T anthunha kadnhini.”</p> <p>W: “N anthunha kadnhini.”</p> <p>X: “U anthunha nhupa.”</p> |
|--|--|--|

(a) Bepaal welke familieleden **A–X** bij welke posities (1–24) in de stamboom passen.

(b) Vul de lege plekken (i–ix) in.

△ Het Arabana behoort tot de Pama-Nyungaanse taalfamilie. Het wordt door ongeveer 15 mensen gesproken in de staat Zuid-Australië.

In deze opgave wordt iedere persoon gemakshalve met één letter weergegeven, maar sommige voorbeelden van Arabana-namen zijn **Wanga-mirri** ‘veel ochtenden’, **Palku-nguyu-thangka-yiwanha** ‘één tijdelijk zittende wolkbank’ en **Kutha-kiRanangkarda** ‘altijd stromend water’.

dnh, lh, ng, nh, ny, R, rd, rr, th, ty, w en y zijn medeklinkers.

—Tom McCoy

Opgave Nr 5 (20 punten). Het Proto-Cham is de theoretische gemeenschappelijke voorouder van alle talen in de Chamische groep uit de Austronesische taalfamilie. Taalwetenschappers hebben het gereconstrueerd middels vergelijking van zijn vele dochtertalen, waaronder het Phan Rang Cham en het Tsat vallen.

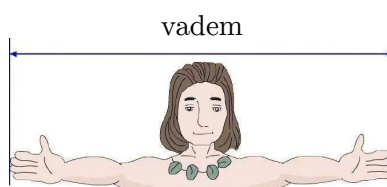
Gegeven zijn enkele woorden in het Proto-Cham, het Phan Rang Cham en het Tsat, met daarnaast hun betekenissen:

Proto-Cham	Phan Rang Cham	Tsat	betekenis
*ʔika:n	ikan	ka:n ³³	<i>vis</i>
*dikiʔ	takiʔ	kiʔ ⁴²	<i>weinig</i>
*dilah	talàh	la ⁵⁵	<i>tong</i>
*jala:n	calàn	lan ¹¹	<i>weg</i>
*lima	limi	ma ³³	<i>5</i>
*lanah	linih	na ⁵⁵	<i>pus</i>
*dua lapan	tàlipan	pa:nʔ ⁴²	<i>8</i>
*laba:t	lipàʔ	pha:ʔ ⁴²	<i>lopen</i>
*bara	pirà	phia ¹¹	<i>schouder</i>
*bahrow	piròw	phiə ¹¹	<i>nieuw</i>
*bulow	pilòw	phiə ¹¹	<i>lichaamshaar</i>
*paley	paley	piai ³³	<i>dorp</i>
*masam	mitham	sa:nʔ ⁴²	<i>azijn</i>
*basah	pathah	sa ⁵⁵	<i>nat</i>
*bəsey	pathey	sai ¹¹	<i>ijzer</i>
*mata	mita	ta ³³	<i>oog</i>
*rata:k	rataʔ	ta:ʔ ²⁴	<i>bonen</i>
*hatay	hatay	ta:iʔ ⁴²	<i>lever</i>
*paday	patày	tha:iʔ ⁴²	<i>ongepelde rijst</i>
*padam	patàm	tha:nʔ ⁴²	<i>blussen</i>
*ʔiduj	itùng	thuj ¹¹	<i>neus</i>
*batuk	patuʔ	tuʔ ⁴²	<i>hoesten</i>
*maray	miray	za:iʔ ⁴²	<i>komen</i>
*ʔurat	uraʔ	zaʔ ²⁴	<i>pees</i>
*rək	rəʔ	zəʔ ²⁴	<i>gras</i>
*bala	pilà	[zie (a)]	<i>weduwe</i>

- (a) In het hedendaagse Tsat is er geen woord dat afstamt van het Proto-Chamische woord *bala. Wat was de vorm van dat woord geweest als het wel had overleefd?

(b) Vul de lege plekken (1–18) in. De gearceerde cellen hoeven niet te worden ingevuld.

Proto-Cham	Phan Rang Cham	Tsat	betekenis
* kulit	kaliʔ(1)	<i>huid</i>
* hitam	hatam(2)	<i>zwart</i>
* bubah	papàh(3)	<i>mond</i>
* ʔikat(4)(5)	<i>binden</i>
* dəpa(6)(7)	<i>vadem</i>
* matay(8)(9)	<i>sterven</i>
* dalam(10)(11)	<i>binnen</i>
* labuh(12)(13)	<i>vallen</i>
* bula:n(14)(15)	<i>maan</i>
	pala(16)	<i>planten</i>
	tapùh(17)	<i>vrijkopen</i>
	tatà(18)	<i>borst</i>

△ Het Phan Rang Cham (of Oost-Cham) wordt door ongeveer 73 000 mensen gesproken in zuid-centraal Vietnam. Het Tsat wordt door ongeveer 4 500 mensen gesproken in de stad Sanya in de provincie Hainan, China.

Alle woorden in het Proto-Cham zijn van een asterisk (*) voorzien, om aan te geven dat het woord een reconstructie is en niet is geattesteerd.

ph = *p* met aspiratie; **th** = *t* met aspiratie. **c** ≈ *tsj* in *tsjech*. **j** ≈ *j* in *jungle*. **ñ** ≈ *nj* in *ranja*. **ng** (Phan Rang Cham) = **ŋ** (Tsat) = *ng* in *hang*. **y** = *j* in *ja*. **ʔ** is een medeklinker (de zogeheten glottisslag). **i** ≈ *i* in *pit*. **ə** = *e* in *spade*.

Het teken : geeft een lange klinker aan. Het teken ` geeft een lage toon aan (Phan Rang Cham). De tekens ⁵⁵, ⁴², ³³, ²⁴ en ¹¹ geven resp. een hoge, dalende, midden-, stijgende en lage toon aan (Tsat).

Kennis van elke Austronesische taal buiten de Cham-groep is irrelevant voor het oplossen van deze opgave.

—Tung-Le Pan

Redactie: Samuel Ahmed (hoofdredacteur), Ivan Derzhanski (technisch redacteur), Hugh Dobbs, Dmitry Gerasimov, Shinjini Ghosh, Stanislav Gurevich, Gabrijela Hladnik, David Hultman, Minkyu Kim, Bruno L’Astorina, Eimear McKnight, Andrey Nikulin, Tung-Le Pan, Aleksejs Peguševs, Jan Petr, Alexander Piperski, Przemysław Podleśny, Maria Rubinstein, Daniel Rucki, Milena Veneva, Elysia Warner.

Nederlandse tekst: Michiel Ris, Samuel Ahmed, Elysia Warner.

Succes!